

IN MEMORIAM

ПАМ'ЯТІ АНАТОЛІЯ НЯМЦУ

Пішов з життя Анатолій Євгенович Нямцу...

Біль, що пронизав ество від цієї втрати, що якусь мить сприймалась як чиясь жорстока чутка. Але, на жаль, це була правда, така несумісна з Нямцу, живим, як саме життя. У нас ще буде бажання написати спогади про неординарного українського науковця, відтворити хронологію його численних наукових видань, осмислити роль його постаті в українському літературознавстві 1990-х років ХХ та початку ХХІ століття. Тепер же, прощаючись з такою близькою для нас людиною, прийшло бажання, що ці перші слова про тяжку втрату мусили сказати ми. Коли я говорю «ми», то маю на увазі нашу дружню когорту кінця 1980-х років – Наталію Пахсарьян, Галину Нефагіну, Ларису Никифорову, яку з Анатолієм на одній із союзних конференцій познайомила відомий науковець, професор ГТІСу і моя подруга Алевтина Михайлівна Мінакова. До нас доходили чутки, що в Чернівецькому університеті працює цікава філологічна школа, якою керує професор Анатолій Волков, а в ній особливо виокремлюється молодий і обдарований Анатолій Нямцу. Наше знайомство мало особливий смисл. Погляди перетнулися і поєднали нас на десятиліття. В ньому вражали енергія, натиск, розкутість думки, сміливість наукового мислення і, безперечно, жарти. Було відчуття того, що він вільно почуває себе серед нас. З часом до нас приєдналась Ольга Турган, Тетяна Потніцева, Яна Галкіна, і з кожною з нас у Анатолія були свої теплі стосунки.

Познайомились ми і з чернівецькою науковою когортою – нині видатними науковцями Борисом Іванюком, Петром Рихлом, Володимиром Антофійчуком, Юрієм Поповим. Зрозуміло було всім, що такі зустрічі необхідні. І Нямцу їх влаштовував, запрошуючи нас на цікаві чернівецькі конференції. Біля двох годин льоту, і ми без відчуття відстані чули його гостинний голос. Особливо запам'яталось наше спілкування в кав'ярні в центрі Чернівців, де нас уже впізнавав літній офіціант, який, чимось нагадуючи слугу з фільму «Чисто английское убийство», вишукано подавав нам каву. Задоволення Нямцу від таких зустрічей не знало меж.

А ми любили слухати його доповіді, дискутували і бачили його феноменальне наукове зростання. Нямцу єдиний у Союзі пробив собі шлях у докторантуру, не маючи ще наукового звання доцента. А докторантура знову нас поєднала, бо ми майже одночасно розпочали роботу над дисертаціями. Для цього необхідно було попрацювати в московських бібліотеках.

Книги Нямцу любив і вмів читати – художні і наукові (досить рідкісне для сьогодення явище) – швидко, як і писав; з гордістю показував мені свою бібліотеку, в якій були раритетні речі. Запам'ятались наші відвідини московських книгарень, придбані книги, як і ті, що лишились на полицях...

Працював надзвичайно інтенсивно, публікації мали попит; одна з них була високо оцінена Сергієм Аверінцевим. Проте захиститись в Інституті літератури в Москві вже не зміг, як і я, хоча пропозиція така була, але в Україні на той час уже відкрився ВАК... Такі зміни, переходи легко нікому не даються. Пауза Нямцу була тривалою, але нам всім вдалося його переконати вийти на захист. Це був справді його зоряний час. Я бачила його втомлене, але задоволене обличчя, бо здійснилось задумане. Так що відбулось?

Захистом докторської дисертації, публікацією численних видань *Нямцу утвердив в українському літературознавстві міфопоетику і порівняльне літературознавство як наукові напрями*. Чи багато хто з нашої наукової громади може похвалитися такими досягненнями?..

Я пам'ятаю, як під час мого захисту один поважний член ради не приховував іронії, вбачаючи у міфопоетиці лише тимчасову гру, як і короткий вік компаративістики. Минуло понад двадцять років... Свого часу, коли Михайло Наєнко створив підручник з українського літературознавства, то назвав Нямцу (і мене поруч) засновниками цих українських напрямів, бо добре знав наші взаємини і бував у Чернівцях на конференціях. У такий спосіб коло замкнулось.

Успіх Нямцу був шалений, серед молодих науковців популярною була «мода на Нямцу», тобто писати роботи за його методологією. А він лише тепло і приязно посміхався, передаючи свої книги в Україні, за її межі. Слави зажив, але не статків, бо наукову працю у нас не цінують, як і працю викладача вузу.

Нямцу пройшов воду, вогонь і мідні труби. Були тяжкі випробування долі, як і славою, але залишився близьким і рідним нам. Боровся з жорстокою недугою, і все ж вона здолала мужнього і сильного нашого товариша. Не полишає думка, що на небесах могли б зачекати...

Валентина Нарівська

Від імені і за дорученням:
*Наталії Пахсарьян,
Галини Нефагіної,
Тетяни Потніцевої,
Ольги Турган*